

[Strona Główna](#) > ... > [Postępowanie Sądowe](#) > [Sprawy Cywilne](#) > [Terminy Proceduralne](#) > [Germany](#)

Terminy proceduralne

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Niemcy

1 Jakie rodzaje terminów wyróżnia się w postępowaniu cywilnym?

Ogólne zasady dotyczące terminów procesowych określono w §§ 214–229 kpc (*Zivilprozessordnung*, kpc), natomiast szczegółowe przepisy dotyczące poszczególnych terminów zawarto w innych artykułach kodeksu.

Rozróżnia się terminy „właściwe” (*eigentliche Fristen*), tj. okresy, w których uczestnicy postępowania mogą lub – aby uniknąć utraty praw – muszą dokonać czynności procesowych bądź dopełnić formalności, oraz terminy „instrukcyjne” (*uneigentliche Fristen*), w których sąd ma obowiązek, zgodnie z prawem, dokonać określonych czynności urzędowych.

Terminy „właściwe” dzielą się następnie na terminy ustawowe, które określa się w ustawie, oraz na terminy sądowe, które wyznacza sąd. Terminy ustawowe obejmują „terminy zawite” (*Notfristen*) przewidziane w § 224 ust. 1 zdanie drugie kpc, które zawsze określa się jako takie w kodeksie i które nie mogą ulec skróceniu ani przedłużeniu.

Strony mogą uzgodnić skrócenie terminów sądowych i ustawowych innych niż terminy zawite i terminy instrukcyjne, ale nie mogą ich przedłużyć. Sąd może przedłużyć lub skrócić ustalony przez siebie termin, natomiast zmiana terminu ustawowego jest możliwa wyłącznie w sposób określony w ustawie. W obydwu przypadkach sąd dokonuje zmiany wyłącznie pod warunkiem przedstawienia przez stronę przekonującego powodu podjęcia takiego działania.

Z punktu widzenia stron uczestniczących w postępowaniu cywilnym istotne są niżej opisane terminy:

a) W postępowaniu w sprawie nakazu zapłaty

W postępowaniu w sprawie nakazu zapłaty przewidziano możliwość wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty zgodnie z § 692 ust. 1 pkt 3 kpc, przy czym tytuł wykonawczy należy zaskarżyć w terminie dwóch tygodni zgodnie z § 700 ust. 1 i § 339 ust. 1 kpc. Jeżeli nie wniesiono sprzeciwu i powód nie wniósł o wydanie tytułu wykonawczego w terminie sześciu miesięcy, nakaz zapłaty traci moc zgodnie z § 701 kpc.

b) W postępowaniu co do istoty sprawy

1. W § 132 kpc ustanowiono ogólną zasadę, zgodnie z którą wstępne pismo procesowe należy wnieść do sądu w terminie umożliwiającym jego doręczenie stronie przeciwnej na co najmniej tydzień przed rozprawą, tak aby zapewnić możliwość przygotowania się do rozprawy oraz odpowiedni dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Wstępne pismo procesowe zawierające sprzeciw wobec nowych twierdzeń należy wnieść w terminie umożliwiającym jego doręczenie na co najmniej trzy dni przed rozprawą.
2. Wyznaczając termin wstępnego posiedzenia sądowego, sąd wyznacza pozwanemu co najmniej dwutygodniowy termin na udzielenie odpowiedzi (zob. § 275 ust. 1 zdanie pierwsze, § 275 ust. 3 i § 277 ust. 3 kpc). W przypadku zarządzenia przez sąd wstępnego postępowania pisemnego pozwanemu przysługuje dwutygodniowy termin zawity na wskazanie, czy zamierza wdać się w spór (§ 276 ust. 1 zdanie pierwsze kpc); sąd wyznacza pozwanemu dodatkowo, co najmniej dwutygodniowy termin na wniesienie pisemnej odpowiedzi na pozew (§ 276 ust. 1 zdanie drugie kpc). Przewodniczący składu

sędziowskiego może natomiast wyznaczyć powodowi termin na wniesienie pisemnych uwag na temat odpowiedzi na pozew (§ 276 ust. 3 kpc).

3. Jeżeli pozwany nie wyrazi w przewidzianym terminie zamiaru wdania się w spór, sąd wydaje, na wniosek powoda i bez przeprowadzania rozprawy, wyrok uznający (zasadne) roszczenie zgodnie z § 331 ust. 3 kpc („wyrok zaoczny” – *Versäumnisurteil*). Sąd wydaje wyrok zaoczny również w sytuacji, gdy powód lub pozwany nie stawia się na rozprawie lub nie wniosą bądź nie przedstawią odpowiedzi na zarzuty. Stronie, przeciwko której sąd wydał wyrok zaoczny, przysługuje dwutygodniowy termin zawity na wniesienie sprzeciwu, licząc od dnia doręczenia wyroku zaocznego (§§ 338 i 339 ust. 1 kpc). W przypadkach gdy sprzeciw jest dopuszczalny (i, co najważniejsze, wniesiony w przewidzianym terminie), postępowanie powraca do etapu sprzed niestawiennictwa.
4. Termin zawity na wniesienie apelacji (*Berufung*) wynosi miesiąc (§ 517 kpc), zaś uzasadnienie apelacji można przedłożyć w terminie dwóch miesięcy (§ 520 ust. 2 kpc). Bieg obydwu terminów rozpoczyna się w chwili doręczenia kompletnego wyroku, lecz nie później niż w terminie pięciu miesięcy od daty jego ogłoszenia. Na wniesienie odpowiedzi na apelację można wyznaczyć termin sądowy wynoszący co najmniej dwa tygodnie (§ 521 ust. 2 i § 277 ust. 3 kpc).
5. W przypadku gdy sąd apelacyjny (*Berufungsgericht*) w swoim wyroku nie udziela zgody na wniesienie skargi kasacyjnej (*Revision*), można wnieść zażalenie na niedopuszczenie środka zaskarżenia (*Nichtzulassungsbeschwerde*) w terminie zawitym jednego miesiąca od daty doręczenia kompletnego wyroku (zob. § 544 ust. 1 i § 544 ust. 3 zdanie pierwsze kpc). Uzasadnienie należy przedstawić w terminie dwóch miesięcy od daty doręczenia kompletnego wyroku, lecz nie później niż w ciągu siedmiu miesięcy od dnia jego wydania.
6. Termin na wniesienie skargi kasacyjnej (*Revision*) jest także terminem zawitym i wynosi miesiąc (§ 548 kpc), zaś na złożenie jej uzasadnienia przysługuje termin dwumiesięczny (§ 551 ust. 2 zdanie drugie kpc). Bieg obydwu terminów rozpoczyna się w chwili doręczenia kompletnego wyroku, lecz nie później niż w terminie pięciu miesięcy od daty jego ogłoszenia.
7. Natychmiastowe zażalenie (*sofortige Beschwerde*) na postanowienie (*Beschluss*) należy wnieść w terminie zawitym dwóch tygodni od daty doręczenia postanowienia, lecz nie później niż w terminie pięciu miesięcy i dwóch tygodni od daty jego ogłoszenia (§ 569 ust. 1 kpc). Zażalenie w oparciu o przesłankę naruszenia prawa (*Rechtsbeschwerde*) należy wnieść w terminie zawitym jednego miesiąca od daty doręczenia orzeczenia (§ 575 ust. 1 zdanie pierwsze kpc), zaś uzasadnienie zażalenia należy przedstawić w ciągu kolejnego miesiąca (§ 575 ust. 2 kpc).
8. W przypadku niezawinionego niedotrzymania przez stronę jednego z wymogów procesowych wymienionych w § 233 kpc (np. terminu zawitego lub terminu na wniesienie uzasadnienia środka zaskarżenia) strona może wnieść o przywrócenie terminu. Wniosek należy złożyć w terminie dwóch tygodni od usunięcia przeszkody (§ 234 ust. 1 i 2 kpc).

Jeżeli rozpoczęcie biegu terminu zależy od daty doręczenia (zob. odpowiedź na pytanie 4), należy sprawdzić, czy doręczenie było skuteczne. W przypadku doręczenia zastępczego skuteczność doręczenia nie zależy od faktycznego zapoznania się adresata z treścią pisma. Adresat, który nie wiedział o postępowaniu, w związku z czym nie miał możliwości zaskarżenia wydanego orzeczenia, może w określonych okolicznościach wnieść o przywrócenie stanu poprzedniego:

Adresat, który nie wiedział o postępowaniu, w związku z czym nie miał możliwości zaskarżenia wydanego orzeczenia, może w określonych okolicznościach wnieść o przywrócenie stanu poprzedniego (zob. odpowiedź na pytanie 4). Informacje na temat daty rozpoczęcia biegu terminu można znaleźć w odpowiedzi na pytanie 16.

2 Wykaz różnych dni uznawanych za dni wolne od pracy na podstawie rozporządzenia (EWG, Euratom) nr 1182/71 z dnia 3 czerwca 1971 r.

- Nowy Rok: 1 stycznia;
- Święto Trzech Króli: 6 stycznia (wyłącznie w następujących krajach związkowych: Badenia-Wirtembergia, Bawaria i Saksonia-Anhalt);
- Międzynarodowy Dzień Kobiet: 8 marca (wyłącznie w Berlinie);
- Wielki Piątek: święto ruchome, zwykle w okresie między końcem marca a początkiem kwietnia;
- Niedziela Wielkanocna: święto ruchome, zwykle w okresie między końcem marca a początkiem kwietnia;
- Poniedziałek Wielkanocny: święto ruchome, zwykle w okresie między końcem marca a początkiem kwietnia;

- Święto Pracy: 1 maja;
- Wniebowstąpienie Pańskie: święto ruchome, czwartek w maju;
- Niedziela Zielonościwkowa: w maju lub czerwcu, święto ruchome;
- Poniedziałek Zielonościwkowy: w maju lub czerwcu, święto ruchome;
- Boże Ciało: święto ruchome, czwartek w okresie między końcem maja a połową czerwca [wyłącznie w następujących krajach związkowych: Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Hesja, Nadrenia Północna-Westfalia, Nadrenia-Palatynat, Saara, Saksonia (regionalnie) i Turyngia (regionalnie)];
- Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny: 15 sierpnia [wyłącznie w następujących krajach związkowych: Bawaria (regionalnie) i Saara];
- Dzień Zjednoczenia Niemiec: 3 października;
- Święto Reformacji: 31 października (wyłącznie w następujących krajach związkowych: Brandenburgia, Brema, Hamburg, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Dolna Saksonia, Saksonia, Saksonia-Anhalt, Szlezwik-Holsztyn i Turyngia);
- Wszystkich Świętych: 1 listopada (wyłącznie w następujących krajach związkowych: Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Nadrenia Północna-Westfalia, Nadrenia-Palatynat i Saara);
- Dzień Pokuty i Modlitwy (*Buß- und Bettag*): święto ruchome, środa w okresie między połową a końcem listopada (wyłącznie w Saksonii);
- Boże Narodzenie: 25 grudnia;
- Drugi dzień Świąt Bożego Narodzenia / Święto św. Szczepana: 26 grudnia.

3 Jakie ogólne zasady regulują terminy w postępowaniu cywilnym?

Zgodnie z § 222 ust. 1 kpc wszystkie terminy procesowe należy obliczać według zasad określonych w §§ 187–193 kpc (*Bürgerliches Gesetzbuch*).

Szczegółowe informacje na temat sposobu obliczania terminów można znaleźć w odpowiedziach na pytania 7–9.

4 W którym momencie rozpoczyna się bieg terminu, jeżeli dana czynność ma zostać wykonana w danym okresie?

Zasadniczo data wszczęcia biegu terminu wiąże się z doręczeniem pisma, na które należy udzielić odpowiedzi, lub orzeczenia, od którego przysługuje środek zaskarżenia (zob. na przykład § 276 ust. 1 zdanie pierwsze, § 329 ust. 2 zdanie drugie i § 339 ust. 1 kpc). Termin wniesienia apelacji, skargi kasacyjnej (*Revision*) i zażalenia (*Beschwerde*) rozpoczyna bieg w chwili doręczenia wyroku (§§ 517, § 548 i § 569 ust. 1 zdanie drugie kpc); w przypadku niedoręczenia wyroku lub jego nieskutecznego doręczenia i nieusunięcia tego uchybienia zgodnie z § 189 kodeksu bieg terminu rozpoczyna się jednak po upływie pięciu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku. Pięciomiesięczny termin zastępuje wówczas doręczenie. Podobna zasada obowiązuje w odniesieniu do zażalenia na niedopuszczenie środka zaskarżenia (*Nichtzulassungsbeschwerde*), jednak w tym przypadku doręczenie zastępuje się sześciomiesięcznym terminem (§ 544 ust. 3 zdanie pierwsze kpc).

Data rozpoczęcia biegu terminu jest inna w przypadku tych środków zaskarżenia, które mogą, w wyjątkowych sytuacjach, skutkować uchyleniem prawomocnego wyroku:

- termin złożenia wniosku o przywrócenie terminu (*Wiedereinsetzung in den vorigen Stand*) rozpoczyna bieg w dniu usunięcia przeszkody (§ 234 ust. 2 kpc);
- termin na podniesienie zarzutu, że stronie odmówiono prawa do wysłuchania przed sądem zgodnie z § 321a kpc (*Anhörungsrüge*), rozpoczyna bieg w chwili, w której osoba dowiaduje się o naruszeniu jej prawa do należytego wysłuchania przed sądem (§ 321a ust. 2 zdanie pierwsze kpc);
- termin wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności (*Nichtigkeitsklage*) lub skargi o wznowienie postępowania (*Restitutionsklage*, § 578 i nast. kodeksu) rozpoczyna bieg w dniu, w którym strona dowiedziała się o przyczynach uzasadniających zaskarżenie wyroku, przy czym nie powinno to nastąpić przed uprawomocnieniem się wyroku (§ 586 ust. 2 zdanie pierwsze).

Jeżeli chodzi o chwilę, w której dana czynność, którą należy wykonać w terminie, staje się skuteczną:

termin procesowy zostaje dochowany w przypadku dokonania czynności procesowej przed upływem ostatniego dnia, w którym jest to możliwe, tj. z reguły w przypadku przekazania pisma do sądu w wyznaczonym terminie, w wymaganej formie i wraz z odpowiednim oświadczeniem procesowym. Liczy się chwila otrzymania pisma przez

sąd, nie zaś chwila jego nadania. Strona może wykorzystać cały czas do chwili upłynięcia wyznaczonego terminu, tj. do godziny 24.00 ostatniego dnia.

Jeżeli chodzi o to, w jaki sposób stwierdza się początek biegu terminu:

zgodnie z § 187 ust. 1 kodeksu cywilnego w przypadku gdy początek biegu terminu wyznacza zdarzenie lub konkretna godzina w ciągu dnia, takiego dnia nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu.

5 Czy na rozpoczęcie biegu terminu może wpłynąć lub go zmienić sposób przekazywania lub doręczenia dokumentów (doręczenie osobiste przez posłańca lub drogą pocztową)?

Nie. W przypadku gdy bieg terminu rozpoczyna się z chwilą doręczenia (zob. odpowiedź na pytanie 4), sposób doręczenia nie jest istotny. Pismo uznaje się za doręczone z chwilą przekazania go adresatowi (§ 177 kpc) albo z chwilą dostarczenia go na jeden ze sposobów doręczenia zastępczego (wymienionych w §§ 178, 180 i 181 kpc, np. poprzez przekazanie pełnoletniemu członkowi rodziny lub umieszczenie w skrzynce pocztowej). Elektroniczne doręczanie pism uregulowano w § 173 kpc.

6 Jeżeli dojdzie do zdarzenia, które rozpocznie bieg terminu, czy do terminu wlicza się dzień, w którym doszło do zdarzenia?

Zgodnie z § 222 ust. 1 kpc w związku z § 187 ust. 1 kodeksu cywilnego w przypadku gdy początek biegu terminu wyznacza zdarzenie lub konkretna godzina w ciągu dnia, takiego dnia nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu.

7 Jeżeli termin jest oznaczony w dniach, czy liczba dni obejmuje dni kalendarzowe czy dni robocze?

Terminy liczy się w dniach kalendarzowych, nie w dniach roboczych (zob. § 222 ust. 1 kpc i § 188 ust. 1 kodeksu cywilnego). Jeżeli jednak termin upływa w niedzielę, sobotę lub w dniu ustawowo wolnym od pracy, oficjalnie uznawanym w miejscu wykonania zobowiązania lub złożenia oświadczenia, termin zostaje jednak przedłużony do kolejnego dnia roboczego (zob. § 222 ust. 1 kpc i § 193 kodeksu cywilnego).

8 Kiedy taki termin jest wyrażony w tygodniach, miesiącach lub latach?

Jeżeli początek biegu terminu wyznacza zdarzenie lub konkretna godzina w ciągu dnia, a termin oznaczono w tygodniach, miesiącach lub jako okres kilku miesięcy – rok, pół roku, kwartał – i co za tym idzie, takiego dnia nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu, termin upływa z końcem dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca, który nazwą lub datą odpowiada dniowi, w którym zdarzenie lub konkretna godzina spowodowały rozpoczęcie biegu terminu (zob. § 222 ust. 1 kpc i § 188 ust. 2 opcja 1 kodeksu cywilnego). Z drugiej strony, gdy bieg terminu rozpoczyna się z początkiem dnia, a co za tym idzie – taki dzień uwzględnia się przy obliczaniu terminu – termin upływa z końcem dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca poprzedzającego dzień, który nazwą lub datą odpowiada dacie rozpoczęcia biegu terminu (zob. § 222 ust. 1 kpc i § 188 ust. 2 opcja 2 kodeksu cywilnego).

W przypadku gdy dzień terminu oznaczonego w miesiącach nie ma swojego odpowiednika w ostatnim miesiącu, termin upływa z końcem ostatniego dnia tego miesiąca (np. bieg miesięcznego terminu, który rozpoczął się 30 stycznia, zakończy się 28 lutego) (zob. § 188 ust. 3 kodeksu cywilnego).

9 Kiedy upływa termin, jeżeli jest wyrażony w tygodniach, miesiącach lub latach?

Zob. odpowiedź na pytanie 8.

10 Czy w przypadku, gdy termin upływa w sobotę, niedzielę, oficjalny dzień świąteczny lub dzień wolny od pracy, termin taki zostaje przedłużony do kolejnego dnia roboczego następującego po takim dniu?

Jeżeli termin upływa w niedzielę, sobotę lub w dniu ustawowo wolnym od pracy, oficjalnie uznawanym w miejscu wykonania zobowiązania lub złożenia oświadczenia, tego dnia się nie wlicza i termin upływa kolejnego dnia roboczego (zgodnie z § 222 ust. 1 kpc i § 193 kodeksu cywilnego).

11 Czy w określonych okolicznościach można przedłużyć termin? Jakie warunki należy spełnić, aby skorzystać z takiego przedłużenia terminu?

Przedłużenie terminów zależy zazwyczaj od uznania sądu. Terminy zawite nie podlegają jednak przedłużeniu. W niektórych przypadkach wymagana jest zgoda strony przeciwnej.

12 Jakie terminy obowiązują w przypadku odwołań?

1. Termin zawity na wniesienie apelacji (*Berufung*) wynosi miesiąc (§ 517 kpc), zaś uzasadnienie apelacji można przedłożyć w terminie dwóch miesięcy (§ 520 ust. 2 kpc). Bieg obydwu terminów rozpoczyna się w chwili doręczenia kompletnego wyroku, lecz nie później niż w terminie pięciu miesięcy od daty jego ogłoszenia. Na wniesienie odpowiedzi na apelację można wyznaczyć termin sądowy wynoszący co najmniej dwa tygodnie (§ 521 ust. 2 i § 277 ust. 3 kpc).
2. W przypadku gdy sąd apelacyjny (*Berufungsgericht*) w swoim wyroku nie udziela zgody na wniesienie skargi kasacyjnej (*Revision*), można wnieść zażalenie na niedopuszczenie środka zaskarżenia (*Nichtzulassungsbeschwerde*) w terminie zawitym jednego miesiąca od daty doręczenia kompletnego wyroku (zob. § 544 ust. 1 i § 544 ust. 3 zdanie pierwsze kpc). Zgodnie z § 544 ust. 4 kpc uzasadnienie należy przedstawić w terminie dwóch miesięcy od daty doręczenia kompletnego wyroku, lecz nie później niż w ciągu siedmiu miesięcy od dnia jego wydania.
3. Termin na wniesienie skargi kasacyjnej (*Revision*) jest także terminem zawitym i wynosi miesiąc (§ 548 kpc), zaś na złożenie jej uzasadnienia przysługuje termin dwumiesięczny (§ 551 ust. 2 zdanie drugie kpc). Bieg obydwu terminów rozpoczyna się w chwili doręczenia kompletnego wyroku, lecz nie później niż w terminie pięciu miesięcy od daty jego ogłoszenia.
4. Natychmiastowe zażalenie (*sofortige Beschwerde*) na postanowienie (*Beschluss*) należy wnieść w terminie zawitym dwóch tygodni (§ 569 ust. 1 kpc). Bieg terminu zawitego rozpoczyna się w dniu doręczenia postanowienia, a w każdym razie najpóźniej pięć miesięcy po jego ogłoszeniu. Zażalenie w oparciu o przesłankę naruszenia prawa (*Rechtsbeschwerde*) należy wnieść w terminie zawitym jednego miesiąca od daty doręczenia orzeczenia (§ 575 ust. 1 zdanie pierwsze kpc), zaś uzasadnienie zażalenia należy przedstawić w ciągu kolejnego miesiąca (§ 575 ust. 2 kpc).
5. W przypadku niezawinionego niedotrzymania przez stronę jednego z wymogów procesowych wymienionych w § 233 kpc (np. terminu zawitego lub terminu na wniesienie uzasadnienia środka zaskarżenia) strona może wnieść o przywrócenie terminu. Wniosek należy złożyć w terminie dwóch tygodni od usunięcia przeszkody (§ 234 ust. 1 i 2 kpc).

W niemieckim prawie cywilnym materialnym i procesowym określono także inne terminy, na przykład:

1. o ile strony nie uzgodniły inaczej, wyrok sądu polubownego można zaskarżyć w drodze skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej do sądu w terminie trzech miesięcy od daty jego otrzymania (§ 1059 ust. 3 zdanie pierwsze i zdanie drugie);
2. postępowanie, które zakończyło się prawomocnym wyrokiem, można wznowić, wnosząc skargę o stwierdzenie nieważności (*Nichtigkeitsklage*) lub skargę o wznowienie postępowania (*Restitutionsklage*) (§ 586 ust. 1 i 2 kpc) w terminie zawitym jednego miesiąca od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawach uchylecia wyroku;
3. sąd może również wyznaczyć termin na wytoczenie powództwa w sprawach dotyczących niezależnego postępowania dowodowego (*selbständiges Beweisverfahren*, § 494a ust. 1 kpc) lub zajęcia (*Arrest*, § 926 ust. 1 kpc);
4. w przypadkach gdy najemca nie wyraża zgody na podwyższenie przez wynajmującego czynszu do poziomu czynszu typowego dla danej lokalizacji (§ 558 kodeksu cywilnego) po upływie dwóch miesięcy

kalendarzowych od dnia otrzymania wezwania, wynajmujący może wytoczyć powództwo o wyrażenie zgody w ciągu kolejnych trzech miesięcy (§ 558b ust. 2 kpc);

5. jeżeli pracownik ma zamiar zaskarżyć skuteczność rozwiązania umowy o pracę, o którym powiadomiono go na piśmie, powinien w terminie trzech tygodni od dnia otrzymania wypowiedzenia wytoczyć powództwo przed sąd pracy (§ 4 zdanie pierwsze ustawy o ochronie przed zwolnieniem – *Kündigungsschutzgesetz*). W przypadku niedotrzymania tego terminu przez pracownika rozwiązanie umowy o pracę uznaje się za skuteczne od dnia powiadomienia o nim pracownika.

13 Czy sądy mogą zmieniać terminy, w szczególności termin stawiennictwa lub oznaczać szczególną datę stawiennictwa?

Wyznaczanie godziny i daty stawiennictwa zasadniczo należy do sądu, choć granice jego uznania w tej kwestii wyznacza obowiązek sprawnego przeprowadzenia postępowania, przy czym sąd powinien korzystać z prawa do wyznaczenia terminu stawiennictwa na sobotę, niedzielę lub dzień ustawowo wolny od pracy wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach.

W przypadku wezwania do stawienia się przed sądem w sprawie, w której obowiązuje przymus adwokacki, wymagane jest doręczenie wezwania z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, natomiast w pozostałych przypadkach wezwanie należy doręczyć z trzydniowym wyprzedzeniem. Terminy te mogą ulec skróceniu wyłącznie za zgodą stron, na wniosek jednej z nich.

Zgodnie z § 141 ust. 1 kpc sąd wymaga stawiennictwa obydwu stron na rozprawie, o ile jest to konieczne w celu ustalenia okoliczności faktycznych sprawy. W przypadku gdy w grę wchodzi znaczna odległość, sąd może jednak uchylić wymóg stawiennictwa danej osoby, jeżeli konieczność przebycia przez nią takiej odległości byłaby nieuzasadnionym obciążeniem (zob. pytanie 8) lub z dowolnej innej ważnej przyczyny. Pojęcie „dowolna inna ważna przyczyna” (*Sonstiger wichtiger Grund*) w rozumieniu § 141 ust. 1 zdanie drugie kpc obejmuje każdy powód o istotnym znaczeniu dla strony, w tym np. chorobę, zaplanowany urlop, nadmiar obowiązków lub prawdopodobieństwo wystąpienia problemów psychologicznych w następstwie spotkania ze stroną przeciwną.

Ponadto w § 227 ust. 1 zdanie pierwsze kpc dopuszcza się odwołanie lub odroczenie przez sąd posiedzenia w przypadku złożenia przez stronę wniosku, w którym powołuje się ona na „istotne przyczyny” (*erhebliche Gründe*), lub odroczenie rozprawy. Do celów tego przepisu za istotną przyczynę nie uznaje się niestawiennictwa zawinionego przez stronę lub nieprzygotowania się do rozprawy bez podania uzasadnienia. Istotne przyczyny obejmują niedotrzymanie wymogu doręczenia wezwania z wyprzedzeniem, konieczność zmiany pełnomocnika, chorobę świadka, pełnomocnika procesowego lub strony bądź niestawiennictwo dowolnej z tych osób z powodu śmierci osoby bliskiej. Sąd może zażądać udowodnienia przyczyn uzasadniających złożenie wniosku o odroczenie rozprawy, przy czym bada same przyczyny tym wnikliwiej, im później przed wyznaczonym terminem rozprawy złożono wniosek. W niektórych przypadkach § 227 ust. 3 kpc dopuszcza także większą elastyczność, w przypadku gdy strona wnosi o odroczenie rozprawy wyznaczonej w dniach 1 lipca – 31 sierpnia.

14 Jeżeli zawiadomienie o czynności dotyczącej strony zamieszkałej w miejscu, w którym mogłaby ona skorzystać z przedłużenia terminu, następuje w miejscu, w którym osoby tam zamieszkujące nie mogą skorzystać z przedłużenia, to czy osoba taka traci przywilej wspomnianego przedłużenia?

Na terytorium Niemiec nie występują szczególne warunki geograficzne, które uzasadniałyby stosowanie szczególnych zasad. W związku z tym w przepisach cywilnoprosesowych w Niemczech nie przewidziano ogólnej zasady przedłużania terminów dla osób, które zamieszkują w znacznej odległości od siedziby właściwego sądu. Zgodnie z § 141 ust. 1 zdanie drugie kpc sąd może jednak zezwolić, by strona nie stawiała się osobiście, w przypadku gdy „znaczną odległość” (*große Entfernung*) od miejsca zamieszkania do siedziby sądu sprawia, iż byłoby to dla niej nieuzasadnionym obciążeniem. Biorąc pod uwagę obecnie dostępne zasadniczo dobre rozwiązania komunikacyjne, odległości wynoszącej kilkaset kilometrów nie uznaje się za „znaczną”. Każdorazowo wymagana jest jednak ocena wszystkich okoliczności sprawy, w tym stanu zdrowia strony.

Ponieważ w przepisach nie przewiduje się możliwości przedłużania terminów na korzyść stron mieszkających na

odległych obszarach, w niemieckim systemie prawnym nie pojawia się kwestia stosowania dłuższych terminów uznawanych w innym państwie.

15 Jakie konsekwencje ponosi się w przypadku niedochowania terminu?

Niedotrzymanie terminu może wywoływać szereg różnych skutków prawnych, na przykład:

1. zgodnie z § 296 ust. 1 kpc zarzuty i argumenty podniesione po upływie przewidzianego terminu są dopuszczalne wyłącznie wówczas, gdy sąd ma pewność, że dopuszczenie ich nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy lub gdy strona w należyty sposób uzasadni, dlaczego dopuściła się zwłoki. Nie przewidziano możliwości podniesienia w postępowaniu apelacyjnym zarzutów i argumentów należycie oddalonych na podstawie tych przepisów (§ 531 ust. 1 kpc);
2. w przypadku gdy w toku wstępnego postępowania pisemnego w trybie § 276 kpc pozwany nie wykaże gotowości do wdania się w spór w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia pozwu, sąd może – na wniosek powoda – wydać wyrok zaoczny przeciwko pozwanemu (§ 276 ust. 1 zdanie pierwsze, § 276 ust. 2 i § 331 ust. 3 kpc);
3. w przypadku niedotrzymania przez dłużnika terminu na wniesienie sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu w sprawie nakazu zapłaty (§ 692 ust. 1 pkt 3 i § 694 kpc) sąd wydaje na wniosek wierzyciela tytuł wykonawczy (§ 699 ust. 1 zdanie pierwsze kpc);
4. w przypadku niedotrzymania terminu na wniesienie apelacji wyrok staje się prawomocny (§ 705 kpc). Dotyczy to także niedotrzymania terminu na wniesienie sprzeciwu od wyroku zaocznego lub tytułu wykonawczego. (Z technicznego punktu widzenia sprzeciw tego rodzaju (*Einspruch*) nie stanowi „środka odwoławczego” z uwagi na fakt, że nie rozpoznaje go sąd wyższej instancji, lecz sąd tej samej instancji). Niedotrzymanie terminu przewidzianego na złożenie uzasadnienia apelacji, skargi kasacyjnej (*Revision*) lub zażalenia w oparciu o przesłankę naruszenia prawa (*Rechtsbeschwerde*) skutkuje odrzuceniem tych środków zaskarżenia jako niedopuszczalnych (§ 522 ust. 1, § 552 ust. 1 i § 577 ust. 1 kpc);
5. to samo dotyczy terminu na złożenie uzasadnienia zażalenia na niedopuszczenie środka zaskarżenia (*Nichtzulassungsbeschwerde*) (§ 544 ust. 4 kpc).

16 Jeżeli termin upłynął, jakie środki przysługują osobom, które go nie dochowały, np. stronom niestawiającym się w sądzie?

W przypadku niedochowania terminów strona dysponuje następującymi środkami w odniesieniu do skutków opisanych w pkt 15:

1. w przypadkach objętych zakresem stosowania § 296 ust. 1 kpc strona ma możliwość usprawiedliwienia swojej zwłoki (zob. powyżej). W takim przypadku strona jest zobowiązana do przedstawienia wyjaśnień, a sąd może zażądać od strony uprawdopodobnienia, że nie dotrzymała terminu nie ze swojej winy. Jeżeli strona jest w stanie to uprawdopodobnić, sąd dopuszcza pismo wniesione z opóźnieniem;
2. strona, przeciwko której zapadł wyrok zaoczny, może wnieść sprzeciw od tego wyroku (§ 338 kpc). Jeżeli sprzeciw jest dopuszczalny, tj. w szczególności spełnia wymogi formalne i wniesiono go w przewidzianym terminie (§§ 339 i 340 kpc) oraz jest uzasadniony, postępowanie powraca do etapu sprzed niedochowania terminu (§ 342 kpc);
3. przewidziano również możliwość wniesienia sprzeciwu od tytułu wykonawczego wydanego w postępowaniu w sprawie nakazu zapłaty, ponieważ zgodnie z § 700 kpc jest on równoważny z wyrokiem zaocznym;
4. terminy wniesienia środków zaskarżenia i sprzeciwów są terminami zawitymi. Strona, która nie dotrzymała terminu zawitego nie z własnej winy, może wnieść o przywrócenie terminu (§ 233 i nast. kpc). Wniosek taki należy złożyć w wymaganej formie w odpowiednim terminie ustawowym (§ 234 i § 236 ust. 1). Należy uprawdopodobnić okoliczności faktyczne usprawiedliwiające niedochowanie terminu (§ 236 ust. 2 kpc). Wszelkich niedokonanych przez stronę czynności procesowych, takich jak wniesienie apelacji, należy dokonać w terminie przewidzianym na złożenie wniosku;
5. wnioskowanie o przywrócenie terminu jest także możliwe wówczas, gdy niedochowany termin był terminem na złożenie uzasadnienia apelacji, skargi kasacyjnej (*Revision*) lub zażalenia w oparciu o przesłankę naruszenia prawa (*Rechtsbeschwerde*).

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.